

Watermolenstraat, Leupegem, gemeente Oudenaarde

Programma van Maatregelen

Auteur:

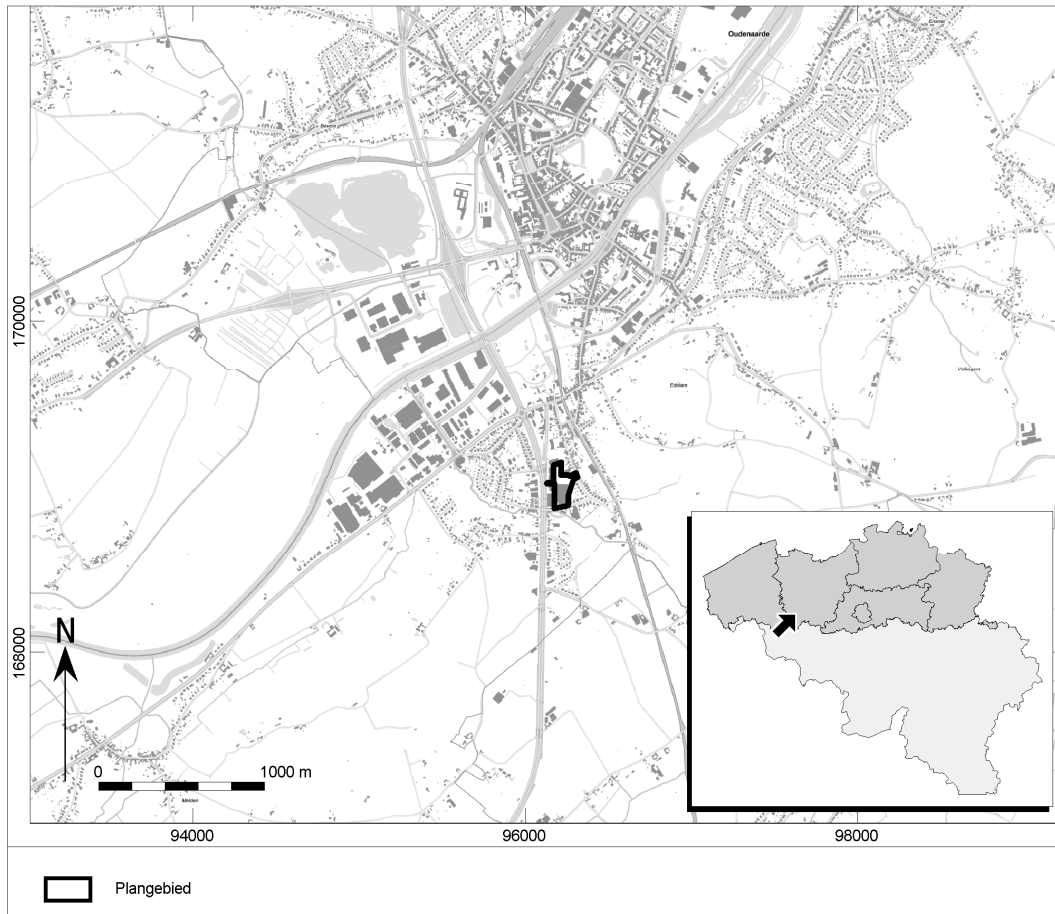
A. Schoups
J. Wijnen

Autorisatie:

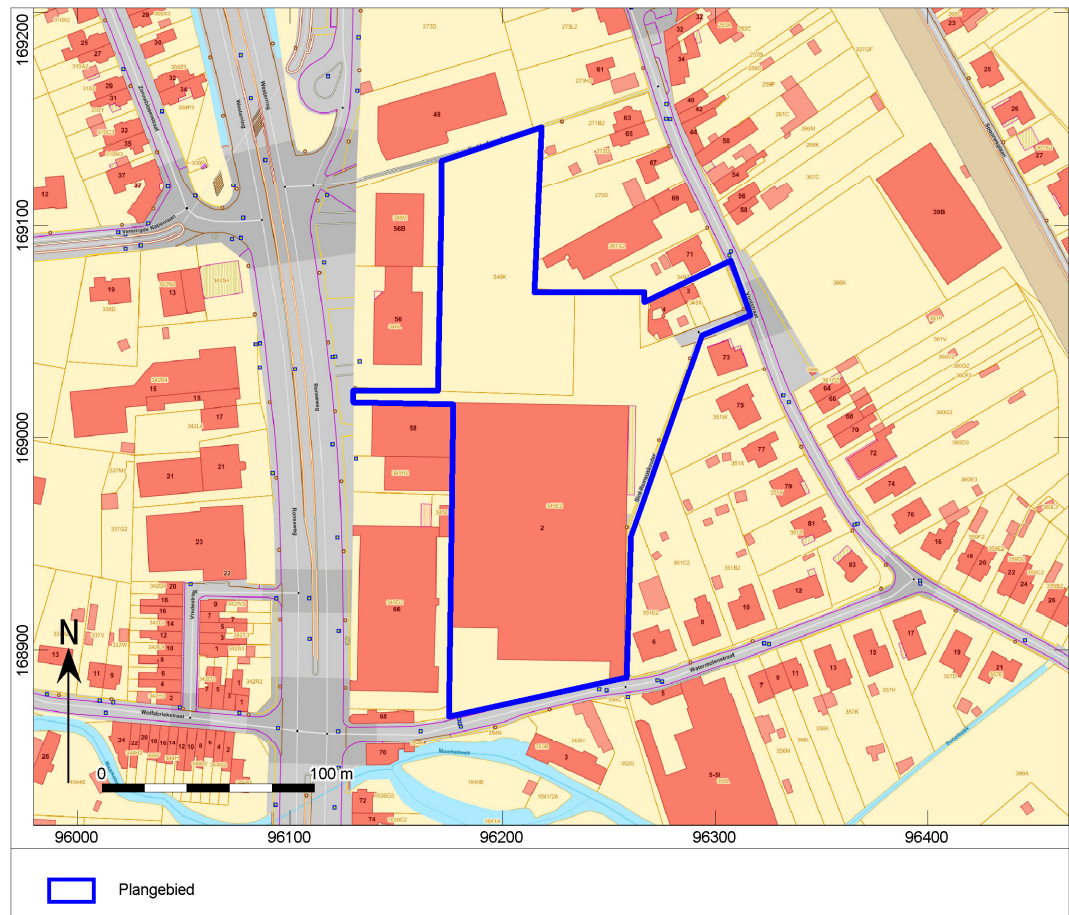
X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in juni – augustus 2018 nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Watermolenstraat te Leupegem in de gemeente Oudenaarde (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek (prospectie zonder ingreep in de bodem) en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouw van woningen en appartementsgebouwen met ondergrondse parkeergarage.



Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.



Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

De nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota, uitgevoerd door het Vlaams Erfgoed Centrum in de periode van maart en april 2018.¹ De resultaten van het onderzoek en de te nemen maatregelen worden uitvoerig beschreven in hoofdstuk 1.3.

¹ Schoups, A, 2018 a.

2 Het vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem

2.1 Het uitgevoerde vooronderzoek

In deze paragraaf zullen de resultaten van eerst het bureauonderzoek en aansluitend het landschappelijk booronderzoek besproken worden.

Bureauonderzoek

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kunnen in het plangebied resten vanaf het Laat-Paleolithicum voorkomen. De archeologische resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum manifesteren zich als een spreiding van vondsten zonder sporenniveau. Resten uit deze perioden bevinden zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld en manifesteren zich in de vorm van vuursteen en houtskoolconcentraties. De lage ligging van het plangebied net te noorden van de Maarkebeek verhoogt de kans op resten uit deze periodes aanzienlijk. Er zijn ook een aantal meldingen van vondsten uit deze periodes bekend. Deze situeren zich echter meer naar het westen in de omgeving van de Bovenschelde. Desondanks wordt de verachting aan resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum hoog ingeschat. Doordat het gebied sterk erosiegevoelig is, is er echter een mogelijkheid dat het bodemprofiel reeds (deels) geërodeerd is. Hierdoor is het mogelijk dat eventuele vondsten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum niet meer in situ aanwezig zijn.

Eventuele archeologische resten vanaf het Neolithicum tot de Middeleeuwen kunnen tevens voorkomen vanaf het maaiveld. Een eventueel sporenniveau is het beste zichtbaar vanaf de basis van het maaiveld of vanaf de mogelijk aanwezige B horizont. Vermoedelijk waren de hoger gelegen gebieden, ten oosten van het plangebied, tijdens deze periodes echter interessanter voor bewoning. Hoewel volgens de bodemkaart droge tot matig droge bodems voorkomen binnen het plangebied, is het zuidelijk deel veel natter. Dit komt door de nabijheid van de Maarkebeek. Het zuidelijk deel was dus vermoedelijk niet geschikt voor bewoning. Dit neemt echter niet weg dat andere type vindplaatsen verwacht kunnen worden. Er zijn verschillende meldingen bekend van vondsten uit deze periodes, de meerderheid van deze vondsten werden ook gedaan in een gelijkaardige landschappelijke context aan de Bovenschelde. Op basis van deze gegevens wordt de verwachting aan eventuele archeologische resten vanaf het Neolithicum tot de Middeleeuwen middelhoog ingeschat.

De verwachting aan eventuele archeologische resten uit de Middeleeuwen kan middelhoog tot hoog ingeschat worden op basis van de aanwezigheid van de Nonnenmolen net ten zuiden van het plangebied. Deze werd reeds voor 1269 gebouwd en vanaf 1296 kwam de molen in handen van de nonnen van de abdij van Maagdendale. Het is dus mogelijk dat er in de omgeving van de molen reeds woonerven gelegen waren in deze periode.

De verwachting aan resten uit de Nieuwe Tijd is hoog. Op basis van de gegevens van de historische kaarten blijkt, namelijk, dat reeds in de 18^{de} eeuw gebouwen gelegen waren in het oosten en het zuiden van het plangebied.

Een groot deel van het plangebied is vermoedelijk echter reeds verstoord. Zo is er in het zuiden een groot industrieel gebouw (9733m²) aanwezig. De diepte van de bodemverstoring is niet gekend, maar vermoedelijk dient uitgegaan te worden van een verstoring tot minstens 80cm –mv. Dit geldt ook voor het kleinere gebouw (102m²) in het oosten van het plangebied. Ter hoogte van de aanwezige verharde zones (4144m²) en de overige structuren (116m²) in het oosten dient vermoedelijk rekening gehouden te worden met een minimumverstoring tot ongeveer 30cm –mv. Ter hoogte van de bestaande gebouwen betekent dit mogelijk dat er geen resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum meer in situ verwacht kunnen worden. Een eventueel sporenniveau werd mogelijk ook reeds verstoord ter hoogte van de gebouwen, maar dit kan niet met zekerheid vastgesteld worden.

Het doel van de geplande werken is om nieuwe appartementen en woningen te bouwen binnen het plangebied. Om deze werken te realiseren wordt het hele plangebied een meter opgehoogd. Om de ophoging te realiseren wordt de teelaarde afgegraven, waarna de nieuwe grond aangevoerd wordt. Hieronder worden de dieptes ten opzichte van het nieuwe maaiveld weergegeven. Ter hoogte van de schakelwoningen in het noorden en het oosten van het plangebied zal de fundering tot een diepte van 2m – mv reiken. Onder de overige gebouwen wordt een grote ondergrondse parkeergarage (7165m²) voorzien.

Ter hoogte van deze ondergrondse structuur zal de bodem tot een diepte van maximum 5m –mv uitgegraven worden en dus tot maximum 4m onder het bestaande maaiveld verstoord worden. Deze geplande bodemingreep reikt dus ook dieper dan de vermoedelijk aanwezige verstoringen. Verder worden ook wegeniswerken gepland en worden nieuwe nutsleidingen en riolering aangelegd. Deze bodemingrepen zullen echter niet dieper reiken dan de geplande ophoging. Tenslotte wordt er nog groenaanleg voorzien. Voor de aanplanting van de nieuwe bomen zullen putten tot 1m diep uitgegraven worden en ter hoogte van de wadi's zal de bodem tot maximum 1,5m diep uitgegraven worden.

Aangezien de aanleg van de funderingen en de ondergrondse parkeergarage dieper gaan dan de vermoedelijk aanwezige verstoringen en het niet geweten is op welke diepte het archeologische vlak zich bevindt, kan gesteld worden dat eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd worden over grote delen van het plangebied.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat er mogelijk resten vanaf het Laat-Paleolithicum aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied. Ter hoogte van de bestaande gebouwen zijn eventuele resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum vermoedelijk echter niet meer in situ aanwezig.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert op basis van de resultaten van het bureauonderzoek om een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren binnen het gehele plangebied. In het onverstoorde gedeelte van het plangebied (8505m²) en ter hoogte van de verhardingen en de kleinere structuren (4260m²) is namelijk wel nog een hoge verwachting aan resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum. Verder kan een landschappelijk bodemonderzoek een beter beeld opleveren van de vermoedelijk aanwezige verstoringen en meer bepaald de diepte ervan. Aan de hand van het landschappelijk bodemonderzoek kan dus de intactheid van de bodem bepaald worden en kan de bodemopbouw aan de bodemkaart getoetst worden. Verder kan aan de hand van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek nagegaan worden of de inschatting van de verwachting aan archeologische resten al dan niet correct is. Wanneer de verwachting aan eventuele resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum bevestigd wordt, dient het gebied verder onderzocht te worden aan de hand van verkennende en waarderende boringen. Verder kan aan de hand van het landschappelijk bodemonderzoek ook nagegaan worden of er een goede of slechte conservering verwacht wordt van eventuele resten uit de periodes vanaf het Neolithicum. Indien er potentieel een goede conservering van deze resten verwacht wordt, kan een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd worden. Op deze manier kan gekeken worden of er archeologische sporen aanwezig zijn en hoe deze zich concentreren over het plangebied.

Landschappelijk bodemonderzoek

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Tevens wordt met het landschappelijk bodem onderzoek de mate van intactheid van de bodem en de daarmee samenhangende archeologische potentie bepaald. Er werden 17 boringen uitgevoerd in een grid van 30 x 30m. Een aantal boorlocaties dienden te worden voorgeboord als gevolg van aanwezige verharding.

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek kon geconstateerd worden dat de ondergrond in het plangebied bestaat uit eolische afzettingen uit het Weichseliaan. Bodemkundig is er, voor zover er een intact bodemprofiel is aangetroffen, een droge lichte zandleembodem met textuur B horizont aangetroffen, waarop in één enkele boring een diepe Aa-horizont van 90 cm ligt. Deze laag is geïnterpreteerd als een plaggenbodem.

Uit de meerderheid van de boringen blijkt dat de bodemopbouw binnen het plangebied tot op grote diepte verstoord is of werd een verkenning tot grote diepte verhinderd door een ondoordringbaar steenbed onder een asfaltverharding. In amper twee (boring 10 en 15) van de zeventien boringen werd wel een enigszins intacte bodemopbouw met een textuur B horizont aangetroffen.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd besloten dat er binnen het plangebied een hoge verwachting geldt aan eventuele archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum. De verwachting aan eventuele resten en sporen vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen werd middelhoog ingeschat. De verwachting aan eventuele resten uit de Nieuwe Tijd is hoog, aangezien de

historische kaarten aangeven dat er reeds in de 18^{de} eeuw gebouwen gelegen waren in het zuiden en het oosten van het plangebied. De vooropgestelde hoge archeologische verwachting voor het plangebied, vanwege de gunstige landschappelijke ligging, kan bijgesteld worden naar een lage verwachting vanwege de overwegend verstoorte bodemopbouw.

2.2 Aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Gezien de grote mate van verstoring tot aanzienlijke diepte (minimaal 90 cm –mv, en veelal dieper, namelijk van 120 tot 180 cm -mv) in het gehele plangebied, met uitzondering van (de omgeving van) boring 12 en 15, is de kans zeer klein dat archeologische vindplaatsen door de toekomstige ontwikkelingen worden bedreigd. Hierdoor adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum de vrijgave van het plangebied. Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

3 Advies op basis van de resultaten

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.